

Suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

19.5.2025

**Ylöjärven
Lukio**

Suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä	1
1. Lukiolaki	3
2. Väkivalta, kiusaaminen ja häirintä	3
3. Ennaltaehkäisy ja puuttuminen väkivalta-, kiusaamis- ja häirintätilanteisiin	4
4. Kun väkivaltaa, kiusaamista tai häirintää tulee ilmi:	5
5. Ohjeistus väkivalta-, kiusaamis- ja häirintätilanteiden selvittelyyn:	5
6. Ilmoitusvelvollisuus häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä ja väkivallasta	5
7. Tukitoimet tilanteessa osallisina olleille	6
8. Kurinpidolliset toimenpiteet	6
9. Viranomaisyhteistyö	6
Liite: Rikokset	8

1. Lukiolaki

- Lukiolaki (714/2018) 30 §: Opiskelijan on käyttäydyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden opiskelijoiden, oppilaitosyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä.
- Lukiolaki (714/2018) 40 §: Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, ja koulutuksen järjestäjän tulee suojata opiskelijaa kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä. Lisäksi opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

2. Väkivalta, kiusaaminen ja häirintä

Väkivalta on tahallista toimintaa, joka aiheuttaa toiselle fyysistä tai henkistä haittaa. Väkivalta on vallankäyttöä, jonka avulla väkivaltaa käyttävä osapuoli pyrkii hallitsemaan ja kontrolloimaan toista. Väkivalta voi olla fyysistä, seksuaalista, henkistä, taloudellista tai uskonnollista. Väkivallan tekoja voidaan toteuttaa monella eri tavalla, esimerkiksi fyysisellä kontaktilla, puhumalla, kirjoittamalla ja internetin avulla mm. sosiaalisessa mediassa, valokuvien ja videoiden muodossa. Väkivalta voi myös ilmetä sosiaalisena väkivaltana, kuten toisen eristämisenä ryhmästä.

Kiusaaminen on useimmiten toistuvaa ja tahallista toimintaa, joka aiheuttaa toiselle fyysistä tai henkistä haittaa. Kiusaaminen ei aina ole tahallista, mutta sen vaikutus kohteeseen määrittää sen kiusaamiseksi. Keskeistä on kiusaamisen kohteeksi joutuneen oma kokemus tilanteesta. Joissa tapauksissa myös yksittäinen vakava teko voi olla kiusaamista. Kiusaaminen voi olla sanallista, fyysistä tai sosiaalista.

Kiusaaminen voi ilmetä mm.

- epäystävällisenä puhetyylinä tai nimittelynä
- fyysisenä satuttamisena
- tavaroiden vahingoittamisena tai käyttämisenä ilman lupaa
- painostamisena, uhkailuna ja kiristämisenä
- eristämisenä ryhmän ulkopuolelle
- jatkuvana huomiotta jättämisenä
- perättömien huhujen levittämisenä
- nettikiusaamisena (esim. pilkkaavat kommentit, yksityisten tietojen levittäminen, toistuva haitallinen viestittely)

Häirintää on sellainen epäasiallinen kohtelu, josta voi olla vaaraa tai haittaa yksilön turvallisuudelle tai terveydelle. Häirintä on ei-toivottua käytöstä, joka voi olla sanallista, sanatonta, fyysistä tai muuta toimintaa, joka luo halventavan, nöyryyttävän, uhkaavan, vihamielisen tai hyökkäävän ilmapiirin. Häirintä voi kohdistua esimerkiksi henkilön ikään,

sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautumiseen, alkuperään, uskontoon, vammaisuuteen tai muuhun tasa-arvo- tai yhdenvertaisuuslaissa (6§ 2004/21) säädettyyn syrjintäperusteeseen.

Seksuaalinen häirintä voi ilmetä mm. seuraavin tavoin:

- fyysinen koskettelu ja lähentely
- epäasialliset seksuaaliset puheet
- seksuaalisesti vihjailevat eleet tai ilmeet
- epäasialliset seksuaaliset kommentit tai kuvat sosiaalisessa mediassa
- sukupuoliyhteyttä tai muuta sukupuolista kanssakäymistä koskevat ehdotukset tai vaatimukset

3. Ennaltaehkäisy ja puuttuminen väkivalta-, kiusaamis- ja häirintätilanteisiin

Kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää ehkäistään kiinnittämällä huomiota jokaisen opiskelijan osallisuuteen kouluyhteisössä. Yhdessä koko yhteisö pyrkii rakentamaan hyvää yhteishenkeä, jossa jokainen voi kokea olevansa osa kouluyhteisöä. Konkreettisina esimerkkeinä tästä on ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoiden ryhmäyttäminen lukio-opintojen alussa ja tiimijakso.

Väkivallan, kiusaamisen sekä häirinnän kokemuksia ja esiintymistä kartoitetaan säännöllisissä oppilaitoksen opiskelijakyselyissä sekä valtakunnallisella kouluterveyskyselyllä.

Henkilökohtaisesti asiaa käydään lävitse jokaisen opiskelijan kanssa opinto-ohjaajan ohjauskeskusteluissa ja ryhmänohjaajan kahden keskisissä tapaamisissa. Järjestyssäännöt ja tähän suunnitelmaan liittyvät pääasiat käydään läpi opiskelijoiden kanssa aina lukuvuoden alkaessa ja muulloin tarpeen mukaan.

Nivelvaiheen tiedonsiirrossa uusia opiskelijoita ja heidän huoltajiaan rohkaistaan kertomaan aikaisemmin tapahtuneesta kiusaamisesta tai häirinnästä, jotta aiemmat kokemukset voidaan ottaa huomioon esimerkiksi opetuksen suunnittelussa.

Lukiossa on nollatoleranssi väkivaltaan, kiusaamiseen ja häirintään, ja niihin puututaan aina, kun ne tulevat tietoon. Myös syrjivä ja rasistinen väkivalta tuomitaan ehdottomasti. Lukio edistää yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta varmistaen, että kaikilla on oikeus opiskella ilman pelkoa väkivallasta tai syrjinnästä. Opiskelijoita kannustetaan ilmoittamaan kokemastaan tai havaitsemastaan väkivallasta, kiusaamisesta tai häirinnästä. Vastuu tilanteeseen puuttumisesta kuuluu koko lukion henkilöstölle.

Tilanteen havainnut opiskelija tai kotiväki voi olla yhteydessä keneen tahansa kouluyhteisön jäseneseen, johon hän luottaa. Suositeltavaa on olla yhteydessä esimerkiksi ryhmänohjaajaan, kuraattoriin, terveydenhoitajaan tai opinto-ohjaajaan. Opiskelija voi myös tehdä ilmoituksen digitaalisella lomakkeella ”[Ilmoitus kiusaamisesta, häirinnästä tai epäasiallisesta käyttäytymisestä tai kohtelusta](#)”. Digitaalisen lomakkeen linkki löytyy Wilmasta ja näkyy sekä

opiskelijoille, että huoltajille. Ilmoituksen vastaanottavat rehtori, apulaisrehtori ja lukiovalmentaja.

4. Kun väkivaltaa, kiusaamista tai häirintää tulee ilmi:

- Asiaa selvittää ja hoitaa eteenpäin tapahtuneesta ensimmäisenä tiedon saanut henkilökunnan jäsen.
- Tiedon ensimmäisenä saanut tekee arvion tilanteen vakavuudesta.
- Vakavassa tilanteessa asia viedään rehtorin käsiteltäväksi.
- Tilanteen selvittelyyn voi osallistua opettajia ja/tai opiskeluhuollon henkilöstöä.
- Tarvittaessa opiskelijan tueksi kootaan opiskelijahuoltosuunnitelman mukainen yksilökohtainen monialainen asiantuntijaryhmä.
- Alaikäisen kohdalla väkivalta-, kiusaamis- ja häirintätilanteissa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

5. Ohjeistus väkivalta-, kiusaamis- ja häirintätilanteiden selvittelyyn:

1. Keskustelu opiskelijan/opiskelijoiden kanssa.
2. Sovitaan yhdessä etenemistapa (toisen osapuolen kuuleminen).
3. Harkinta, täyttyykö rikoksen tunnusmerkit (liite ”rikokset”).
4. Ohjaus rikosilmoituksen tekemiseen tai mikäli asia ei etene rikosilmoitukseen, otetaan tarvittaessa käyttöön lukion järjestyssääntöjen mukaiset kurinpidolliset toimenpiteet.
5. Mahdollinen sovittelukeskustelu.
6. Seurantakeskustelu - vähintään kerran tilanteen jälkeen, tarvittaessa useampi.

6. Ilmoitusvelvollisuus häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä ja väkivallasta

Lukiolain (714/2018) 40 §:n mukaan **opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa** tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta **häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta** sekä epäillyn että kohteeksi joutuneen opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

Opiskelijan suostumus huoltajalle ilmoittamiseen

- **Suosittelavaa:** Opiskelijan mielipidettä tulee aina kunnioittaa, ja suostumusta on hyvä pyytää etenkin, jos tilanne ei ole kiireellinen. Näin varmistetaan, että opiskelija kokee turvallisuutta.
- **Täysi-ikäinen opiskelija** voi itse päättää, haluaako huoltajan informoitavan, **paitsi** vakavissa tilanteissa, joissa hänen turvallisuutensa on uhattuna tai hän ei kykene päättämään asiasta (esim. terveydellisistä syistä).

- **Hätätilanteissa tai lain velvoittaessa** huoltajaa tulee informoida ilman opiskelijan suostumusta.
- **Opiskelijan toivomuksesta** huoltajaan ollaan aina yhteydessä, vaikka tilanne ei velvoittaisi ilmoitusta.

Milloin huoltajalle ilmoitetaan?

Pakollinen yhteydenotto:

- Vakava **väkivalta, kiusaaminen tai häirintä**
- **Fyysinen väkivalta**, jonka kohteena opiskelija on ollut tai josta voi seurata vahinkoa
- **Jatkuva tai toistuva** kiusaaminen tai häirintä
- Tilanne vaatii erityisiä **turvatoimia** tai **viranomaisten** (poliisin, sosiaaliviranomaisen) väliintuloa

Valinnainen yhteydenotto:

- **Lievät konfliktit:** Riitatilanteet, joissa koulun harkinta määrää huoltajainformaation tarpeen.

7. Tukitoimet tilanteessa osallisina olleille

Uhka- ja väkivaltatilanteissa on aina keskusteltava tilanne läpi asianosaisten kanssa. Keskustelussa tulee arvioida tukitoimien tarve sekä teon kohteen, että tekijän osalta. Arvion pohjalta ohjataan opiskelija avun piiriin, esimerkiksi opiskeluhuollon palveluihin.

8. Kurinpidolliset toimenpiteet

Mikäli tilanne ei täytä rikoksen tunnusmerkkejä, mutta edellyttää kurinpidollisia toimia, voidaan soveltaa lukiolain mukaisia kurinpitotoimenpiteitä. Näistä toimenpiteistä löytyy tarkempaa tietoa lukiolaista, Ylöjärven lukion järjestyssäännöistä sekä kurinpitokeinojen käyttöä ja menettelytapoja koskevasta suunnitelmasta.

9. Viranomaisyhteistyö

Poliisi

Poliisiin tulee olla yhteydessä, kun tilanne täyttää rikoksen tunnusmerkit tai kun turvallisuus vaarantuu vakavasti. Joitakin esimerkkitalanteita, joissa yhteydenotto poliisiin on perusteltua:

1. Fyysinen väkivalta: Jos tapahtuu fyysinen pahoinpitely tai muu väkivaltarikos.
2. Vakava uhkaus: Jos opiskelija tai henkilökunta saa vakavia uhkauksia, jotka aiheuttavat pelkoa tai vaaran tunnetta.

3. Omaisuuden tuhoaminen: Merkittävä vahingonteko koulun tai muiden omaisuudelle.
4. Häirintä: Jos kyseessä on vakava, jatkuva ja rikosoikeudellinen häirintä, kuten seksuaalinen häirintä tai uhkailu.

Liitteessä Rikokset on lueteltu muutamia tyypillisimpiä uhka- tai väkivaltatilanteissa tapahtuvia rikoksia.

Tällaisissa tilanteissa koulun henkilöstön tulee toimia yhteistyössä rehtorin ja tilanteen selvittelyyn mahdollisesti kokoon kutsuttavan kriisiryhmän kanssa, ja ilmoitus poliisille tehdään tilanteen vaatimalla tavalla. Poliisi arvioi tilanteen vakavuuden ja päättää tarvittavista toimenpiteistä.

Yhteydenotto poliisiin ei kuitenkaan korvaa koulun velvollisuutta puuttua tilanteeseen opiskelijahuollon keinoin ja tarjota tukea kaikille osapuolille.

Lastensuojelu

Lastensuojeluun tulee ottaa yhteyttä, jos kiusaamis-, väkivalta- tai häirintätilanteessa herää huoli siitä, että opiskelijan hyvinvointi, turvallisuus tai kehitys ovat vakavasti vaarassa. Suomen lastensuojelulaki (417/2007) määrittelee, että viranomaisilla ja oppilaitoksen henkilökunnalla on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus aina, kun nuoren etu sitä vaatii. Huomaa, että lastensuojeluilmoitus voi olla tarpeen sekä tekijän, että teon kohteeksi joutuneen opiskelijan tapauksessa.

Konkreettisia tilanteita, joissa ilmoitus voi olla tarpeen, ovat esimerkiksi:

- Jos väkivalta tai kiusaaminen on jatkuvaa ja aiheuttaa merkittävää haittaa opiskelijan fyysiselle tai henkiselle hyvinvoinnille.
- Jos opiskelijan oma turvallisuus on vaarassa esimerkiksi itsetuhoisuuden vuoksi.
- Jos perheen tai kodin olosuhteet liittyvät tilanteeseen ja voivat vaarantaa opiskelijan hyvinvoinnin.

Liite: Rikokset

Uhka- ja väkivaltatilanne voi alkaa rikoksesta, tai tilanne voi johtaa tekijän osalta rikoksen tunnusmerkit täyttävään toimintaan. Rikoksia voi tapahtua uhka- ja väkivaltatilanteissa kasvatusten tai esimerkiksi viestintävälineiden kautta. Rikoksia Suomessa käsittelee rikoslaki (39/1889). Seuraavassa muutamia tyypillisimpiä uhka- tai väkivaltatilanteissa tapahtuvia rikoksia.

Laiton uhkaus sekä vainoaminen (Luku 25 – 7§ ja 7a§)

Laittomassa uhkauksessa olennaista on, että uhkaus aiheuttaa uhatulle perustellun syyn pelätä henkilökohtaisen turvallisuuden tai omaisuuden olevan vakavassa vaarassa. Vainoaminen tarkoittaa jatkuvia, ei-toivottuja yhteydenottoja, uhkailua, seuraamista, tarkkailua tai muuta häirintää, joka aiheuttaa pelkoa ja ahdistusta uhrissa.

Pakottaminen (Luku 25 – 8§)

Pakottamisessa käytetään väkivaltaa tai uhkausta, jotta saadaan uhri tekemään jotain, sietämään tai jättämään jotain tekemättä vastoin tahtoaan.

Kunnianloukkaus (Luku 24 – 9§)

Levittäessään henkilöstä valheellisia väittämiä tai vihjauksia, joilla aiheutetaan uhrille vahinkoa, kärsimystä tai halveksuntaa, syyllistyy näiden levittäjä kunnianloukkaukseen. Kuten laittomia uhkauksia, kunnianloukkauksiakin voi tapahtua usein myös viestintävälineiden kautta ja erityisesti sosiaalisessa mediassa.

Seksuaalinen ahdistelu (Luku 20 – 5a§) sekä seksuaalinen häirintä

Seksuaalista ahdistelua on kaikki luvaton ja asiaton teko, kuten koskettelu, jotka loukkaavat toisen seksuaalista itsemääräämisoikeutta. Seksuaalinen häirintä voi olla esimerkiksi seksuaalisia ei-toivottuja kommentteja, ehdotuksia tai eleitä, jotka aiheuttavat uhrille epämukavuutta tai ahdistusta.

Lievä pahoinpitely, pahoinpitely sekä törkeä pahoinpitely (Luku 21 – 5§, 6§ ja 7§)

Pahoinpitely on aina fyysisen koskemattomuuden vakavampaa rikkomista, kuten lyömistä tai potkimista, joka aiheuttaa kipua tai vammoja. Lievä pahoinpitely kattaa vähäiset teot, kuten tönimisen ja nipistämisen. Törkeä pahoinpitely puolestaan sisältää erityisen vakavia tekoja, kuten aseiden käyttöä tai vakavia vammoja aiheuttavaa väkivaltaa. Kaikki teot ovat rangaistavia, mutta rangaistuksen ankaruus riippuu teon vakavuudesta.

Vahingonteko (Luku 35 – 1§, 2§ ja 3§)

Vahingonteko tarkoittaa toisen omaisuuden tahallista hävittämistä, vahingoittamista tai turmelemista ilman laillista oikeutta. Teko voi kohdistua konkreettiseen omaisuuteen, kuten esineisiin, ja sen vakavuus arvioidaan aiheutuneen vahingon perusteella.